

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Εξετάσεις 2010

Επιμέλεια:
Ομάδα Φιλολόγων της
Ωθησης

Τετάρτη, 19 Μαΐου 2010

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργου Ιωάννου
Στοῦ Κεμάλ τό Σπίτι

Δέν ξαναφάνηκε ἡ μαυροφορεμένη ἐκεῖνη γυναίκα, πού ἐρχόταν στό κατώφλι μας κάθε χρονιά, τήν ἐποχή πού γίνονται τά μοῦρα, ζητώντας μέ εὐγένεια νά τῆς δώσουμε λίγο νερό ἀπ' τό πηγάδι τῆς αὐλῆς. Ἐμοιαζε πολύ κουρασμένη, διατηροῦσε ὅμως πάνω τῆς ἴχνη μιᾶς μεγάλης ἀρχοντικῆς ὁμορφιάς. Καί μόνο ὁ τρόπος πού ἔπιανε τό ποτήρι, ἔφτανε γιά νά σχηματίσει κανεῖς τήν ἐντύπωση πώς ἡ γυναίκα αὐτή στά σίγουρα ἦταν μιᾶ ἀρχόντισσα. Δίνοντάς μας πίσω τό ποτήρι, ποτέ δέν παρέλειπε νά μᾶς πεῖ στά τούρκικα τήν καθιερωμένη εὐχή, πού μπορεῖ νά μήν καταλαβαίναμε ἀκριβῶς τά λόγια τῆς, πιάναμε ὅμως καλά τό νόημά τῆς: «Ο Θεός νά σᾶς ἀνταποδώσει τό μεγάλο καλό». Ποιό μεγάλο καλό; Ἰδέα δέν εἶχαμε.

Καθόταν ἡσυχά γιά ὥρα πολλή στό κατώφλι τῆς αὐλῆς, κι ἀντί νά κοιτάζει κατά τό δρόμο ἢ τουλάχιστο κατά τό πλαῖνό σπίτι τοῦ Κεμάλ¹, αὐτή στραμμένη ἔριχνε κλεφτές ματιές πρὸς τό δικό μας σπίτι, παραμιλώντας σιγανά. Πότε πότε ἔκλεινε τά μάτια καί τό πρόσωπό τῆς γινόταν μακρινό, καθώς συλλάβιζε ὀνόματα παράξενα.

Ἐμεῖς, πάντως, δέν παραλείπαμε νά τῆς δίνουμε μοῦρα ἀπ' τήν ντουτιά², ὅπως ἄλλωστε δίναμε σ' ὅλη τή γειτονιά καί σ' ὅποιον περαστικό μᾶς ζητοῦσε. Ἡ ξένη τά ἔτρωγε σιγανά, ἀλλά μέ ζωηρή εὐχαρίστηση. Δέ μᾶς φαινόταν παράξενο πού τῆς ἄρεζαν τά μοῦρα μας τόσο πολύ. Τό δέντρο μας δέν ἦταν ἀπό τίς συνηθισμένες μουριές, ἀπ' αὐτές πού κάνουν ἐκεῖνα τά ἄνοστα νερουλιάρικα μοῦρα. Τό δικό μας ἔκαμνε κάτι μέγала, ξινά σά βύσσινα, καί πολύ κόκκινα στό χρώμα. Ἦταν δέντρο παλιό καί τεράστιο, τά κλαδιά του ξεπερνοῦσαν τό δίπατο σπίτι μας. Μοναχά ἓνα κακό εἶχε· τά φύλλα του ἦταν σκληρά καί οἱ μεταξοσκώληκές μου δέν μπορούσαν νά τά φᾶνε. Ἦταν, πάντως, δέντρο φημισμένο σ' ὅλο τό Ἰσλαχανέ³ κι ἀκόμα πιο πέρα.

Τήν πρώτη φορά πού εἶχε καθίσει ἡ ἄγνωστη γυναίκα στό κατώφλι μας, δέ σκεφτήκαμε νά τῆς προσφέρουμε μοῦρα, ὅμως σέ λίγο μᾶς ζήτησε ἡ ἴδια λέγοντας πώς ἤθελε νά φυτέψει τό σπόρο τους στόν μπαχτσέ⁴ τῆς. Ἐφαγε μερικά καί τά ὑπόλοιπα τά ἔβαλε σ' ἓνα χαρτί καί ἔφυγε καταχαρούμενη.

Τή δεύτερη φορά θά ἦταν κατά τό τριάντα ὀχτώ, δύο χρόνια, πάντως, μετά τήν πρώτη, δέν ἔβαλε μοῦρα στό χαρτί. Κάθισε καί τά ἔφαγε ἓνα ἓνα στό κατώφλι. Φαίνεται πώς ὁ σπόρος ἀπ' τά προηγούμενα εἶχε ἀποδώσει, ἀλλά γιά νά δώσει καί

μούρα έπρεπε, βέβαια, νά περάσουν χρόνια. Τό δέντρο αυτό, όπως όλα τά δέντρα πού μεγαλώνουν σιγά, ζει πολλά χρόνια και άργει νά καρπίσει.

Η γυναίκα ξαναφάνηκε και τόν επόμενο χρόνο, λίγο πριν άπ' τόν πόλεμο. Όμως τή φορά αυτή τής προσφέραμε νερό άπ' τή βρύση. Αρνήθηκε νά πιει τό νερό. Μόλις τό έφερε στό στόμα, μάς κοίταξε στά μάτια και μάς έδωσε πίσω τό γεμάτο ποτήρι. Έπειδή τήν είδαμε πολύ ταραγμένη, θελήσαμε νά τής εξηγήσουμε. Ο σιχαμένος σπιτονοικοκύρης μας είχε διοχετεύσει τό βόθρο του σπιτιού στό βαθύ πηγάδι. «Τώρα πού σās έφερα τό νερό στίς κουζίνες σας, δέ σās χρειάζεται τό πηγάδι», μάς είχε πει. Η γυναίκα βούρκωσε, δέ μάς έδωσε όμως καμιά εξήγηση για τήν τόση λύπη της. Για νά τήν παρηγορήσουμε τής δώσαμε περισσότερα μούρα κι ή γιαγιά μου τής είπε κάτι πού τήν έκανε νά τιναχτεί: «Θά σου τά έβαζα σ' ένα κουτί, αλλά δέ βαστάνε για μακριά». Και πράγματι είχαμε αρχίσει κάτι νά ύποπτευόμαστε. Τήν άλλη φορά είδαμε, πώς μόλις έφυγε από μάς, πήγε δίπλα στου Κεμάλ τό σπίτι, όπου τήν περίμενε μιά ομάδα από τούρκους προσκυνητές, πού κοντοστέκονταν στό πεζοδρόμιο. Έμεϊς ως τότε θαρούσαμε πώς είναι καμιά τουρκομερίτισσα δικιά μας, άπ' τίς πάμπολλες εκείνες, πού δέν ήξεραν λέξη ελληνικά, μιά και ή ανταλλαγή των πληθυσμών είχε γίνει με βάση τή θρησκεία και όχι τή γλώσσα. Η αποκάλυψη αυτή στην αρχή μάς τάρaxε. Δέ μάς έφτανε πού είχαμε δίπλα μας του Κεμάλ τό σπίτι, σά μιά διαρκή υπενθύμιση τής καταστροφής, θά είχαμε τώρα και τούς τούρκους νά μπερδουκλώνονται πάλι στά πόδια μας; Και τί ακριβώς ήθελε από μάς αυτή ή γυναίκα; Πάνω σ' αυτό δέν απαντήσαμε, κοιταχτήκαμε όμως βαθιά ύποψιασμένοι. Και τά επόμενα λόγια μας έδειχναν πώς ή καρδιά μας ζεστάθηκε κάπως από συμπάθεια κι έλπίδα. Είχαμε κι έμεϊς αφήσει σπίτια κι άμπελοχώραφα εκεί κάτω.

Η τουρκάλα ξαναφάνηκε λίγο μετά τόν πόλεμο. Έμεϊς καθόμασταν πιά σέ άλλο σπίτι, λίγο παραπάνω, όμως τήν είδαμε μιά μέρα νά κάθεται κατατσακισμένη στό κατώφλι του παλιου σπιτιού μας. Ο πρώτος πού τήν είδε, ήρθε μέσα και φώναξε: «ή τουρκάλα!» Βγήκαμε στά παράθυρα και τήν κοιτάζαμε μέ συγκίνηση. Παραλίγο νά τήν καλέσουμε άπάνω στό σπίτι - τόσο μάς είχε μαλαώσει τήν καρδιά ή επίμονη νοσταλγία της. Όμως αυτή κοίταζε ακίνητη τήν κατάγυμνη αυλή και τό έρημο σπίτι.

Μιά ιταλιάνικη μπόμπα⁶ είχε σαρώσει τήν ντουτιά κι είχε ρημάξει τό καλοκαωμένο ξυλόδετο σπίτι, χωρίς νά καταφέρει νά τό γκρεμίσει. Δέν τήν ξανάδαμε από τότε. Ήρθε – δέν ήρθε, άγνωστο. Άλλωστε και νά 'ρχότανε δέ θά 'βρισκε πιά τό κατώφλι μέ τό άφράτο μάρμαρο για νά ξαποστάσει. Τό σπίτι είχε από καιρό παραδοθεί σέ μιά συμμορία εργολάβων και στή θέση του ύψώθηκε μιά πολυκατοικία άπ' τίς πιό φρικαλέες. Τώρα έτοιμάζονται νά τήν γκρεμίσουν οί γελοιοί. Ποιός ξέρει τί μεγαλεπήβολο σχέδιο συνέλαβε πάλι τό πονηρό μυαλό τους.

Άν γίνει αυτό, θά παραφυλάγω νύχτα μέρα, ιδίως όταν τό σκάψιμο θά έχει φτάσει στά θεμέλια, κι ίσως μπορέσω νά έμποδίσω ή τουλάχιστο νά καθυστερήσω τό χτίσιμο του νέου εξαμβλώματος⁷. Τήν προηγούμενη φορά είχε βρεθεί εκεί στά βάθη ένα θαυμάσιο ψηφιδωτό, πού άρχιζε άπ' τό οικόπεδο του δικου μας σπιτιού και συνεχιζόταν προς τό σπίτι του Κεμάλ. Τό ψηφιδωτό αυτό οί δασκαλεμένοι εργάτες τό σκεπάσανε γρήγορα γρήγορα για νά μήν τούς σταματήσουν οί άρμόδιοι. Πάντως, τίς

ώρες που τό έβλεπε τό φώς του ήλιου, γίνονταν διάφορα σχόλια άπ' την έκθαμβη γειτονιά. Όλοι μιλούσανε για την όμορφιά και την παλιά δόξα, μά ανάμεσα στά δυνατά λόγια και τίς φωνές, άκουσα μία γριά νά σιγολέει: «Στό σπίτι αυτό καθόταν ένας μπέης, που είχε μία κόρη σάν τά κρύα τά νερά. Κυλιόταν κάτω, όταν φεύγανε, φιλούσε τό κατώφλι. Τέτοιο σπαραγμό δέν ματαείδα».

1. τό πλαϊνό σπίτι του Κεμάλ· πρόκειται για τό σπίτι του Κεμάλ Ατατούρκ στη Θεσσαλονίκη, όπου σήμερα στεγάζεται τό τουρκικό προξενείο.
2. ντουτιά· η συκομουριά
3. Ισλαχανέ· περιοχή της Θεσσαλονίκης (τουρκ. σωφρονιστήριο)
4. μπαχτσέ· περιβολάκι
6. Μιά ιταλιάνικη μπόμπα· αναφέρεται στον ελληνο-ιταλικό πόλεμο (1940-1941)
7. έξάμβλωμα· έκτρωμα, κάθε τι τό τερατώδες ή κακότεχνο

Α' ΕΡΩΤΗΣΗ

Α1. Ο Γ. Ιωάννου αντλεί τα θέματά του κυρίως από **τα παιδικά του χρόνια, τον κόσμο της προσφυγιάς, τον πόλεμο, τη Θεσσαλονίκη, τον τρόπο ζωής των απλών ανθρώπων**. Για καθεμιά από τις παραπάνω περιπτώσεις νά γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα μέσα από τό κείμενο.

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Α1. Ο Γ. Ιωάννου αντλεί τα θέματά του κυρίως από τα παιδικά του χρόνια, τον κόσμο της προσφυγιάς, τον πόλεμο, τη Θεσσαλονίκη, τον τρόπο ζωής των απλών ανθρώπων. Ειδικότερα, στο παρόν πεζογράφημα καταγράφονται οι προσωπικές αναμνήσεις του αφηγητή από την παιδική του ηλικία που αφορούν τις επισκέψεις μιας μυστηριώδους μαυροφορεμένης γυναίκας στο πατρικό του σπίτι («Καθόταν ήσυχα...κι ακόμα πιο πέρα»). Επιπλέον, χαρακτηριστική είναι η αναφορά στον κόσμο της προσφυγιάς. Τόσο τό κεντρικό πρόσωπο όσο και η οικογένεια του αφηγητή έχουν ξεριζωθεί από τις πατρικές του εστίες («Δεν μας έφτανε που είχαμε δίπλα μας του Κεμάλ τό σπίτι ... αμπελοχώραφα εκεί κάτω»). Ακόμη, έμμεση αναφορά γίνεται στον (Β' Παγκόσμιο) πόλεμο στο σημείο όπου η γυναίκα επιστρέφει στο κατεστραμμένο από μία ιταλική βόμβα σπίτι της («Η τουρκάλα ξαναφάνηκε λίγο μετά τον πόλεμο»). Η Θεσσαλονίκη, ως χώρος των πεζογραφημάτων του, υποδηλώνεται από τις αναφορές στο Ισλαχανέ, γειτονιά της συμπρωτεύουσας («Ήταν, πάντως, δέντρο φημισμένο σ' όλο τό Ισλαχανέ, κι ακόμα πιο πέρα»), όσο και στο σπίτι του Κεμάλ («Την άλλη φορά είδαμε, πως μόλις έφυγε από μας, πήγε δίπλα στον Κεμάλ τό σπίτι»). Τέλος, ο τρόπος ζωής των απλών ανθρώπων, με τις φιλικές και εγκάρδιες σχέσεις στο μικρόκοσμο της γειτονιάς, αναδεικνύεται στο χωρίο: «Εμείς, πάντως, δεν παραλείπαμε ... μας ζητούσε».

B' ΕΡΩΤΗΣΗ 1

- B1.α)** Ο Αναστάσης Βιστωνίτης παρατηρεί ότι στα πεζογραφήματα του Γ. Ιωάννου «ο αφηγητής είναι η κυρίαρχη ατομική συνείδηση». Να αναφέρετε δύο στοιχεία που μπορούν να στηρίξουν την άποψη αυτή, καθώς και ένα παράδειγμα μέσα από το κείμενο, για καθένα από αυτά. (Μονάδες 8)
- β)** Να επισημάνετε στο κείμενο τα τρία βασικά **χρονικά επίπεδα** πάνω στα οποία οργανώνεται η αφήγηση και να τα σχολιάσετε συνοπτικά με αναφορές στο κείμενο. (Μονάδες 12)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

B1. α) Ο Αναστάσης Βιστωνίτης παρατηρεί ότι στα πεζογραφήματα του Γ. Ιωάννου «ο αφηγητής είναι η κυρίαρχη ατομική συνείδηση». Η άποψή του επαληθεύεται από:

- i) την **πρωτοπρόσωπη αφήγηση**: η αφήγηση αποκτά καταγραφικό χαρακτήρα καθώς, κατά κύριο λόγο, γίνεται σε πρώτο πληθυντικό πρόσωπο. Ειδικότερα, ο αφηγητής συμμετέχει στα δρώμενα ως μέλος ενός ευρύτερου συνόλου, της οικογένειάς του, («Για να την παρηγορήσουμε της δώσαμε περισσότερα μούρα», «Και πράγματι είχαμε αρχίσει κάτι να υποπτευόμαστε»).
- ii) τη **μονοεστιακή αφήγηση**: ο μύθος εξιστορείται από την οπτική γωνία ενός μόνο προσώπου, του αφηγητή, ο οποίος εκθέτει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του. Χαρακτηριστικά σχολιάζει: «Αν γίνει αυτό, θα παραφυλάγω...εξαμβλώματος».

β) Η αφήγηση οργανώνεται σε τρία χρονικά επίπεδα, το παρόν της αφήγησης, το παρελθόν και το απώτερο παρελθόν. Πιο συγκεκριμένα:

- στο παρόν της αφήγησης ο ώριμος αφηγητής στηλιτεύει τη ραγδαία αστικοποίηση των μεταπολεμικών δεκαετιών. Ενδεικτικά: «Το σπίτι είχε από καιρό ... μυαλό τους».
- η αναδρομή στο παρελθόν καλύπτει το χρονικό διάστημα των επισκέψεων της γυναίκας στο σπίτι του αφηγητή από το 1936 και μέχρι λίγο μετά τον πόλεμο, οι οποίες δίνονται ευθύγραμμα. Ενδεικτικά: «Την πρώτη φορά ... να το γκρεμίσει».
- το τρίτο χρονικό επίπεδο ανάγεται στο βίαιο ξεριζωμό της γυναίκας από το πατρικό της σπίτι (στο πλαίσιο της ανταλλαγής των πληθυσμών), όπως φανερώνεται στα λόγια της γριάς: «Στο σπίτι αυτό ... τέτοιο σπαραγμό δεν ματαείδα».

Β' ΕΡΩΤΗΣΗ 2

B2.α) Να ερμηνεύσετε το νόημα των μεταφορών: **κλεφτές ματιές** (§ 2^η), **κάθεται κατατσακισμένη στο κατώφλι** (§ 6^η), **είχε μαλακώσει την καρδιά** (§ 6^η), **κατάγυμνη αυλή** (§ 6^η), **αφράτο μάρμαρο** (§ 7^η). (Μονάδες 10)

β) Στην 7^η παράγραφο: «**Δεν την ξανάδαμε από τότε ... μυαλό τους**», να εντοπίσετε την ειρωνεία του αφηγητή και να σχολιάσετε σύντομα τη σκοπιμότητά της. (Μονάδες 10)

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

B2.α) **κλεφτές ματιές** (§ 2^η): χαρακτηριστικό αινιγματικής συμπεριφοράς της μαυροφορεμένης γυναίκας κατά τις επισκέψεις της ήταν ότι «έριχνε κλεφτές ματιές» στο σπίτι της οικογένειας του αφηγητή για να μη γίνει αντιληπτή η σχέση της με την πατρογονική της εστία.

κάθεται κατατσακισμένη στο κατώφλι (§ 6^η): ο αφηγητής τονίζει την ψυχική συντριβή και το βουβό σπαραγμό της γυναίκας στη θέα του βομβαρδισμένου σπιτιού που σηματοδοτεί την οριστική αποκοπή από τις ρίζες της.

είχε μαλακώσει την καρδιά (§ 6^η): η μεταφορά αποδίδει τη μεταστροφή των συναισθημάτων της οικογένειας του αφηγητή, από συγκρατημένη οργή σε συμπάθεια και συμπόνοια, που προκάλεσε η επίμονη νοσταλγία της γυναίκας.

κατάγυμνη αυλή (§ 6^η): σχόλιο του αφηγητή που αποδίδει παραστατικά την καταστροφή που προξένησε ο πόλεμος.

αφράτο μάρμαρο (§ 7^η): ο μεταφορικός λόγος εδώ τονίζει την υπεροχή, την αξία της παλιάς αρχιτεκτονικής αισθητικής που γκρέμισε η ραγδαία αστικοποίηση.

β) Η ειρωνεία του αφηγητή εντοπίζεται στους χαρακτηρισμούς που αφορούν τους εργολάβους και τις πολυκατοικίες: «συμμορία εργολάβων», «γελοίοι», «πονηρό μυαλό», «μεγαλεπήβολο σχέδιο», «πολυκατοικία από τις φρικαλέες».

Ο καυστικός λόγος του αφηγητή αποκαλύπτει την απέχθειά του για τη σαρωτική κατεδάφιση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής από τον υποτιθέμενο εκσυγχρονισμό της αστικοποίησης.

Γ' ΕΡΩΤΗΣΗ

Γ1.α) Σε κάθε επίσκεψή της στο σπίτι η γυναίκα παραμένει στο κατώφλι της αυλής. Να εξηγήσετε σε μία παράγραφο τους λόγους της παραμονής της στο συγκεκριμένο χώρο. (Μονάδες 12)

β) «**ανάμεσα στά δυνατά λόγια καί τίς φωνές, ἄκουσα μιά γριά νά σιγολέει: "Στό σπίτι αὐτό καθόταν ἕνας μπέης, πού εἶχε μιά κόρη σάν τά κρύα τά**

νερά. Κυλιόταν κάτω, όταν φεύγανε, φιλούσε τό κατώφλι. Τέτοιο σπαραγμό δέν ματαεῖδα'': Να σχολιάσετε σε μία παράγραφο το περιεχόμενο του ανωτέρω αποσπάσματος. (Μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Γ1.α) Σε κάθε επίσκεψή της η γυναίκα παραμένει στο κατώφλι της αυλής. Αρχικά, το κατώφλι ήταν το τελευταίο σημείο του σπιτιού της που αναγκάστηκε να εγκαταλείψει με τον ξεριζωμό. Συμβολίζει, επομένως, το συναισθηματικό της δεσμό με την πατρική της εστία αλλά και γενικότερα το παρελθόν και τις ρίζες της. Από την άλλη, η στάση της αυτή εξηγείται από την προσπάθειά της να αποκρύψει την πραγματική της ταυτότητα, ώστε να αποφύγει το ενδεχόμενο να τη διώξει η οικογένεια του αφηγητή σε μια περίοδο όπου η μνήμη της καταστροφής συντηρεί εθνικές διαφορές και μίσση. Τέλος, η συμπεριφορά της γυναίκας είναι μια έκφραση αξιοπρέπειας και ευγένειας, εφόσον είναι άγνωστο πρόσωπο στην οικογένεια του αφηγητή και το σπίτι δεν της ανήκει πια.

β) Στο τέλος του πεζογραφήματος τα λόγια της γριάς αποκαλύπτουν την πραγματική ταυτότητα της μυστηριώδους Τουρκάλας και τη σχέση της με το σπίτι: ήταν κόρη ενός Μπέη, η οποία τη μέρα του ξεριζωμού (στο πλαίσιο της ανταλλαγής των πληθυσμών) αποχαιρέτισε με σπαραγμό ψυχής το πατρικό της σπίτι φιλώντας το κατώφλι του. Η τραγική φιγούρα της γυναίκας δίνει ανάγλυφα και παραστατικά τον πόνο και το δράμα των απλών ανθρώπων που στη δίνη του πολέμου και των επιπτώσεών του αναγκάζονται ν' αποχωριστούν τον τόπο τους και τις πατρικές τους εστίες.

Δ' ΕΡΩΤΗΣΗ

Δ1. Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το πεζογράφημα του Γ. Ιωάννου «Στοῦ Κεμάλ τό Σπίτι» με το απόσπασμα που ακολουθεί από την «Απογραφή ζημιών» του ίδιου συγγραφέα.

Μονάδες 20

Δίπλα στό «Ἀκρόπολις» καί μέχρι τήν ὁδό Πλάτωνος ἦταν στή σειρά σπίτια μικρά καί παμπάλαια, ὅπου μέχρι καί τήν Κατοχή κατοικοῦσανε οἰκογένειες Ἑβραίων. Αὐτά, μέ τό ξενοδοχεῖο μαζί, σχημάτιζαν τή βορινή πλευρά τῆς πλατείας, πού σήμερα ὀνομάζεται «Μακεδονομάχων». Τά Σάββατα γριές Ἑβραίες, μέ τίς πατροπαράδοτες ἀτλαζένιες (1) φορεσιές τῆς Καστίλλιας, στεκόντουσαν στίς ἐξώπορτες μέ σταυρωμένα τά χέρια, γιά νά περάσει ἡσυχα καί ἀναμάρτητα ἡ ἄγία ἀργία (2) . Τά σπίτια αὐτά, ἂν δέν εἶχαν προλάβει νά τά κατεδαφίσουν οἱ ἐργολάβοι, θά τά κατεδάφιζαν τώρα ὅπωςδήποτε οἱ στρατιωτικές μπουλντόζες, σέ συνεργασία, βέβαια, μέ τούς πολιτικούς μηχανικούς καί τούς ἄλλους σπουδαίους, πού δέν ξέρω τί νά πῶ,

ἀλλά σάν πολύ εύκολα, προκειμένου γιά παλαιά σπίτια, σημειώνουν τήν ένδειξη «κατεδαφιστέον». Θαρρεῖς καί τό θεωροῦν ὅλοι τους εύκαιρία νά έξωραῖσουν τήν πόλη κατά τά γούστα τους καί τά πρότυπά τους, ἀπαλλάσσοντάς την ἀπό τίς ἐνοχλητικές αὐτές παλιατσαρίες (3), πού πλαισιώνουν, καί πολύ ταιριαχτά μάλιστα, τά βυζαντινά μνημεῖα καί τούς χώρους τῆς παλαιᾶς ζωῆς. Ἐτσι σαρώθηκε σιγά σιγά, ἀπό χρόνια, ὅλη ἡ παλιά γειτονιά ἡ γύρω ἀπό τή Ροτόντα, δηλαδή ἡ παλιά ἑλληνική συνοικία τῆς Καμάρας, αὐτή πού ἔδινε τόν τόνο καί τά ἐπιχειρήματα, καί ἀφέθηκε ὁ τόπος ἐλεύθερος γιά νά φωτογραφίζουν οἱ τουρίστες μέ ἄνεση τή Ροτόντα.

(Γιώργου Ιωάννου, «Απογραφή ζημιῶν», ἀπό τή συλλογή Το δικό μας αἶμα, 1980)

1. ατλαζένιες: γυαλιστερές

2. ἅγια αργία: ἐννοεῖ τήν ἡμέρα του Σαββάτου, ἡμέρα αργίας γιά τους Εβραίους

3. παλιατσαρίες: σύνολα παλαιῶν, φθαρμένων ἢ καί ἀχρηστων ἀντικειμένων

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Δ1. Τα δύο πεζογραφήματα του συγγραφέα ἔχουν κοινά θεματικά μοτίβα, τα οποία παρουσιάζουν τόν προβληματισμό του Ιωάννου γιά τή νεοελληνική πραγματικότητα. Καί τα δύο πεζογραφήματα κινούνται στο χωροχρόνο τῆς νεοελληνικῆς πραγματικότητας καί πιο συγκεκριμένα στη Θεσσαλονίκη τῶν μεταπολεμικῶν χρόνων («Ισλαχανέ», «το σπίτι του Κεμάλ» στο διδαγμένο, «Ροτόντα», «Καμάρα» στην «Απογραφή ζημιῶν»). Ἀκόμη, εἶναι φανερό ἡ ἐκτίμηση του ἀφηγητή γιά τόν παλιό κόσμο μέ τίς γειτονιές, καί τήν παραδοσιακή ἀρχιτεκτονική («Εμεῖς, πάντως, δεν παραλείπαμε ... καί ἀκόμα πιο πέρα», «ἀπαλλάσσοντάς τήν ἀπό τίς ἐνοχλητικές αὐτές παλιατσαρίες»). Ἐπιπλέον, ὁ ἀφηγητής ἐκφράζει τήν ἀποστροφή του γιά τους εἰσβολείς του ἐκσυγχρονισμοῦ, οἱ οποίοι θυσιάζουν ἀλόγιστα τήν παλαιά ἀρχιτεκτονική στο βωμό ἐνός κακόγουστου «ἐξωραϊσμοῦ» τῆς πόλης. Ὁ νέος κόσμος σκιαγραφεῖται ἀπό τόν ἀφηγητή μέ τα μελανότερα χρώματα: εἶναι ἓνα κόσμος ἀπρόσωπος, ἀπάνθρωπος καί ἀπληστος, ἓνας κόσμος που ἀνάγει τὸ χρήμα σὲ υπέρτατη ἀξία «θάβει» κυριλεκτικά καί μεταφορικά τὸ ἐνδοξο ἱστορικό παρελθόν, θυσιάζει ἀκόμη καί σπάνια μνημεῖα στο βωμό του κέρδους. («Το σπίτι εἶχε ἀπό καιρό παραδοθεῖ ... τὸ πονηρό μυαλό τους», «Τα σπίτια αὐτά, ἀν δεν εἶχαμε προλάβει νὰ τα κατεδαφίσουν ... Ροτόντα»). Διαφορὰ τῶν δύο πεζογραφημάτων ἀποτελεῖ τὸ γεγονός ὅτι στο διδαγμένο κείμενο ὁ ἀφηγητής συμμετέχει στήν ἱστορία (γιά παράδειγμα, παρουσιάζει τὰ συναισθήματα του ἰδίου καί τῆς οικογένειάς του ἀπέναντι στή μαυροφορεμένη γυναίκα), ἐνῶ στο ἀδίδακτο κείμενο λειτουργεῖ σάν παρατηρητὴς καταγράφοντας τήν ἐπέλαση τῆς ἀστικοποίησης.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα της Λογοτεχνίας Κατεύθυνσης κρίνονται προσπελάσιμα από τους καλά προετοιμασμένους υποψηφίους.

Οι ερωτήσεις, αν και περιέχουν πολλά σκέλη, έχουν διατυπωθεί με σαφήνεια και απαιτούσαν γνώση των χαρακτηριστικών του Ιωάννου όπως και της αναλυτικής ερμηνευτικής προσέγγισης του πεζογραφήματος.

Το αδίδακτο κείμενο δεν εμφανίζει δυσκολίες στη σύγκρισή του με το διδαγμένο.

Όλα τα ερμηνευτικά σχόλια για την ανάπτυξη των ερωτήσεων αντλούνται είτε αυτούσια είτε συνθετικά μέσα από τις σελίδες του τεύχους «Πεζογραφία» των εκδόσεων Ωθηση, που διέθεταν οι μαθητές μας και είχαμε αξιοποιήσει κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.